

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De merites van een radicale middenkoers

Napel, H.M.T.D. ten; Loof, J.P.; Lawson, R.

Citation

Napel, H. M. T. D. ten. (2024). De merites van een radicale middenkoers. In J. P. Loof & R. Lawson (Eds.), *Diverse mensen en gelijke rechten anno 2024: Essays ter gelegenheid van het emeritaat van prof. Titia Loenen als hoogleraar Mensenrechten en diversiteit* (pp. 145-148). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4194942>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4194942>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Hans-Martien ten Napel ■

1 EEN AMERIKAANS RAPPORT OVER ONVERVREEMDBARE (MENSEN)RECHTEN

Op 26 augustus 2020 verscheen het definitieve rapport van de Amerikaanse Commission on Unalienable Rights.¹ Zoals Minister van Buitenlandse Zaken Pompeo het ruim een jaar daarvoor had geformuleerd in een artikel in de *Wall Street Journal* bij gelegenheid van de instelling van de commissie, '[t]he commission's mission isn't to discover new principles but to ground our discussion of human rights in America's founding principles.'²

Dat was volgens Pompeo nodig, omdat sinds het einde van de Koude Oorlog mensenrechtenactivisten hun aandacht hadden verlegd naar 'new categories of rights'. Dit gebeurde weliswaar dikwijls met nobele bedoelingen, maar zo waarschuwde hij, '[n]ot everything good, or everything granted by a government, can be a universal right. Loose talk of 'rights' unmoors us from the principles of liberal democracy.'

De commissie bestond uit 12 academici, filosofen en activisten en stond onder voorzitterschap van de Harvard-hoogleraar en oud-ambassadeur Mary Ann Glendon. In haar rapport constateert zij dat het idee van de menselijke waardigheid dat het hart vormt van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens volledig inpasbaar is binnen de Amerikaanse traditie van 'onvervreemdbare rechten' (p. 31).

In de openingszin van de preambule van de Universele Verklaring worden beide begrippen inderdaad zelfs in één adem genoemd: 'Whereas recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world, (...).'

Evenmin laat de Commissie er misverstand over bestaan dat zij de door Pompeo geformuleerde zorg over nieuwe rechten deelt: 'The effort to shut down legitimate debate by recasting contestable policy preferences as fixed and unquestionable human rights imperatives promotes intolerance, impedes

■ Een Engelstalige versie van deze bijdrage is eerder verschenen op het weblog *Law & Liberty*.

1 Het rapport is te downloaden via: <https://2017-2021.state.gov/commission-on-unalienable-rights/>.

2 Dit artikel is na te lezen op: <https://2017-2021.state.gov/commission-on-unalienable-rights/>.

reconciliation, devalues core rights, and denies rights in the name of rights.’ (p. 57)

2 CONTROVERSE OVER ‘OUDE’ EN ‘NIEUWE’ RECHTEN

Achteraf bezien, is het begrijpelijk dat de instelling van de Commissie, met de toelichting daarop van Pompeo, een gevoelige snaar raakte. Beide raken immers aan wat misschien wel de kern vormt van de huidige controverse rond de mensenrechten, te weten de verhouding tussen oude en nieuwe rechten.

Het is evenmin verwonderlijk dat het rapport van de Commissie, juist door de expliciete link die het legt met de principes van de *Founding Fathers*, binnenslands bepaald niet onverdeeld positief is ontvangen. Alleen de scherpte van de toon van sommige reacties kan drie jaar later nog steeds de wenkbrauwen doen fronsen. Zo verwierp de opvolger van Pompeo, Minister Blinken, het rapport ‘decisively’.³

Blinkens argumentatie hiervoor draaide om de introductie van een hiërarchie van rechten die de Commissie zou willen introduceren: ‘One of the core principles of human rights is that they are universal. All people are entitled to these rights, no matter where they’re born, what they believe, whom they love, or any other characteristic. Human rights are also co-equal; there is no hierarchy that makes some rights more important than others.’ Nu erkent de Commissie het uitgangspunt van een ontbrekende hiërarchie van mensenrechten in principe voor de in de Universele Verklaring opgenomen rechten, al is zij realistisch genoeg om toe te geven dat een land als de Verenigde Staten in de praktijk in zijn buitenlands beleid zelfs bij die rechten zal moeten prioriteren (p. 38).

Ten aanzien van nieuwe rechten geldt echter nog een prealabele vraag, te weten of deze überhaupt als rechten moeten worden erkend. De Commissie geeft daarvoor een aantal behartenswaardige, niet-uitputtende overwegingen (p. 38-40). De reden dat zij dat doet, is dat het begrip menselijke waardigheid niet toereikend is. Het betreft immers zelf een wezenlijk betwist begrip.

Een goede illustratie daarvan biedt de veranderde conceptie van menselijke waardigheid zoals deze in de Europese mensenrechtenorganen inmiddels leidend is geworden. Volgens ten minste één waarnemer, is in Europa sprake geweest van een ‘evolution from the “human rights” of 1948 to the “individual rights” of the last twenty years, and finally to the “trans-human rights” which are being developed today’.⁴

3 Zie het standpunt van Blinken op: <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-on-release-of-the-2020-country-reports-on-human-rights-practices/>.

4 G. Puppink, ‘A book to understand the evolution of human rights’, na te lezen op: <https://ecj.org/geopolitics/echr/un-livre-pour-comprendre-lvolution-des-droits-de-lhomme>.

Het is niet overdreven om te stellen dat een vergelijkbare conceptie van menselijke waardigheid ook binnen andere internationale organisaties vigeert, zoals de Verenigde Naties, evenals binnen tal van niet-gouvernementele organisaties die zich inspannen voor de mensenrechten.

Ondanks alle positieve kanten die ook aan deze ontwikkeling zitten, is het niet vergezocht om daarin een voorname verklaring te zoeken voor de legitimiteitscrisis waarin het project van de mensenrechten ruim 75 jaar na de totstandkoming van de Universele Verklaring is beland. Zoals het rapport van de Commission on Unalienable Rights het formuleert, 'human rights are now misunderstood by many, manipulated by some, rejected by the world's worst violators, and subject to ominous new threats' (p. 6).

3 EEN ONTVLAMBARE MIDDENKOERS

De oplossing die de Commissie voor deze crisis aandraagt kan, met Walter Russell Meade, worden gekarakteriseerd als een vorm van 'incendiary centrism'.⁵ Enerzijds houdt haar rapport immers de mogelijkheid open voor een zekere uitbreiding van de indertijd bewust beperkt gehouden verzameling rechten uit de Universele Verklaring. Anderzijds moeten bij de erkenning van nieuwe rechten 'the essentials of freedom, equality, and human dignity' (p. 39) behouden blijven.

Het 'incendiary' karakter van deze middenkoers schuilt niet alleen in het feit dat de Commissie, tegen de thans heersende opvatting in, het belang van 'natuurlijke rechten' als het recht op eigendom en recht op godsdienstvrijheid opnieuw beklemtoont: 'A political society that destroys the possibility of either loses its legitimacy' (p. 13). Ook betwist de Commissie, eveneens tegen de onder mensenrechtenactivisten gangbare mening in, dat er een conflict zou bestaan tussen mensenrechten enerzijds en het belang dat binnen de Amerikaanse constitutionele traditie vanouds wordt gehecht aan soevereiniteit anderzijds: 'National sovereignty serves as a crucial condition for securing human rights because it is typically at the level of the national political community that human rights can be protected best.' (p. 33)

Hier ligt overigens ook een verband met de thematiek van de nieuwe rechten, aangezien regelmatig wordt getracht deze door te voeren met behulp van rechterlijke instanties of in de vorm van *soft law*. Daarmee dreigt het democratisch proces te worden uitgehold en derhalve het draagvlak voor de mensenrechten te verkleinen.

5 W.R. Meade, 'Pompeo Takes On the Politicization of Human Rights', *Wall Street Journal* 16 July 2020, te raadplegen via: <https://www.wsj.com/articles/pompeo-takes-on-the-politicization-of-human-rights-11594919689>.

4 EEN BRON VAN HOOP?

Dit ‘incendiary’ karakter van het rapport geldt, opvallend genoeg, echter vooral binnenslands. Internationaal ondervond de Commissie bijvoorbeeld juist bijval van de grootste onafhankelijke islamitische organisatie ter wereld, de Indonesische Nahdlatul Ulama (NU). Het hoofd van deze organisatie gaf in een brief aan Pompeo uit december 2020 aan dat ‘we have unreservedly embraced the Report of the Commission on Unalienable Rights and urged our allies at Centrist Democrat International to do likewise’.⁶

Deze Centrist Democrat International (CDI) is een voorheen christen-democratisch samenwerkingsverband van overwegend Europese en Latijns-Amerikaanse politieke partijen. Twee maanden voor de brief van NU had het Dagelijks Bestuur van CDI al unaniem een resolutie aangenomen, ‘[a]cknowledging the U.S. Department of State’s *Report of the Commission on Unalienable Rights* and its re-affirmation of the spirit and substance of fundamental human rights, including those articulated by UDHR.’⁷

NU zelf wenst inmiddels een inclusievere, tolerante Islam te bevorderen en te exporteren.⁸ Binnen de G20 werkt zij daartoe onder meer samen met de in Saoedi-Arabië gebaseerde Muslim World League.

Daarmee bestaat er, bij alle meningsverschil over de wenselijke conceptie van menselijke waardigheid, toch ook aanleiding voor enige hoop. Het rapport van de Commission on Unalienable Rights blijkt, dankzij zijn zowel ‘centrist’ als ‘incendiary’ karakter, immers mondiaal een bescheiden herbronning van de mensenrechten in gang te hebben gezet.

6 De brief is te raadplegen via: https://baytarrahmah.org/2021_01_07_commission-on-unalienable-rights-lessons-learned/.

7 CDI, *Resolution on promoting solidarity and respect among the diverse people, cultures and nations of the world*, te raadplegen via: <https://civilizationalvalues.org/strengthening-shared-civilizational-values/>

8 Zie: <https://www.economist.com/asia/2023/08/16/indonesia-wants-to-export-moderate-islam>.